

Верховний
Суд

Переважне право учасника ТОВ

Ірина КОНДРАТОВА
суддя Верховного Суду

Переважне право учасника ТОВ

Як суди вирішують спори щодо переважного права учасників ТОВ та які виклики виникають у його практичному застосуванні?

№ 910/2388/20

ПОСТАНОВА ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

01 червня 2021 року

м. Київ

Справа № 910/2388/20

Провадження № 12-15гс21

Велика Палата Верховного Суду у складі:

головуючого судді Князева В. С.,

судді-доповідача Ткача І. В.,

суддів: Анцупової Т. О., Британчука В. В., Власова Ю. Л., Григор'єва

Гудими Д. А., Данішевської В. І., Єленіної Ж. М., Золотнікова С. П.,

Лобойка Л. М., Пількова К. М., Прокопенка О. Б., Рогач Л. І., Сидоренко

Штелик С. П.,

за участю секретаря судового засідання Співака С. В.,

представників учасників:

позивача (за первісним позовом) – Бородкін Д. М.,

відповідачів (за первісним позовом): 1. не з'явився, 2. Друченко А. Ю.,

третьої особи (за первісним позовом) – Капура А. Й.

розглянула у судовому засіданні касаційну скаргу Ткача І. В. за провадженням

відповідальністю «Компанія з управління активами» Інститут портфельних ін

Венчурного закритого недиверсифікованого пайового інвестиційного фонду

на постанову Північного апеляційного господарського суду

Калатай Н. Ф., судді Руденко М. А., Пономаренко Є. Ю.

По-перше

чи може порушення переважного права автоматично визнавати договір купівлі-продажу недійсним?

По-друге

який механізм захисту має застосовуватися в таких випадках – переведення прав та обов'язків покупця чи визнання договору недійсним?

№910/2388/20

переважне право – це механізм
регулювання, а не скасування
правочинів.

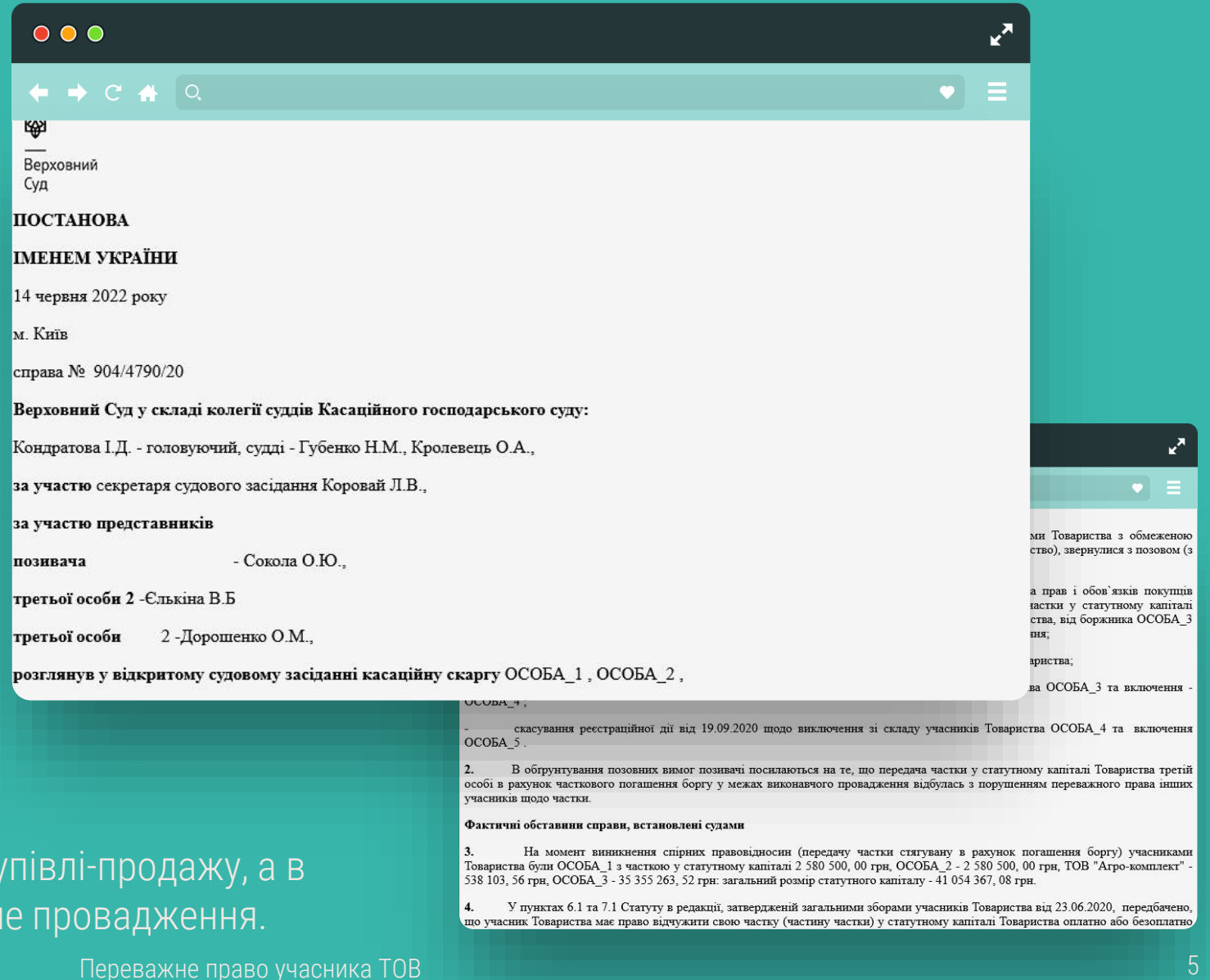
№904/4790/20

чи мають інші учасники товариства право вимагати переведення прав покупця, якщо передача частки відбулася у процедурі примусового виконання судового рішення?

Частка була передана не за договором купівлі-продажу, а в рахунок погашення боргу через виконавче провадження.

Верховний Суд

Переважне право учасника ТОВ

полягає в отриманні певної грошової суми на виконання рішення суду, дотримується переважне право інших учасників, що покликані захистити інтереси в придбанні частки та управлінні Товариством.

45. Враховуючи зазначене, Верховний Суд не погоджується з висновком суду апеляційної інстанції щодо відсутності підстав для застосування статті частини п'ятої [статті 22 Закону України "Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю"](#).

46. Відповідно до частини п'ятої [статті 20 Закону України "Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю"](#) учасник товариства має право вимагати в судовому порядку переведення на себе прав і обов'язків покупця частки (частини частки) якщо переважне право такого учасника товариства є порушеним.

47. Отже, за загальним правилом, належним способом захисту у випадку порушення переважного права купівлі майна є переведення прав і обов'язків покупця на привілейовану особу. Водночас, Верховний Суд вважає, що таке переведення можна здійснити лише в тому разі, якщо майно залишилось у володінні первісного покупця. Якщо ж останній вже передав належну йому частку іншій особі, то у такому разі переведення прав не є можливим, оскільки такий спосіб не захистить (не відновить) порушеного переважного права учасника на придбання частки, не забезпечить йому можливості придбати у власність частку, що була відчужена порушенням його переважного права на їхнє придбання, таке рішення не буде підставою для припинення права власності на частку у статутному капіталі Товариства останнього покупця (власників частки). Захист переважного права на придбання частки Товариства у такому разі може бути реалізовано шляхом переведення прав за останнім договором купівлі-продажу, оскільки позивачі залишаються учасниками Товариства і мають переважне право при укладанні кожного договору купівлі-продажу.

48. Зважаючи на те, що ОСОБА_4 вже відчужив спірну частку на користь ОСОБА_5, про що свідчить заявлена позовна вимога про скасування реєстраційної дії від 19.09.2020 щодо виключення зі складу учасників Товариства ОСОБА_4 та включення ОСОБА_5, що унеможливує здійснення переведення прав за договором, Верховний Суд доходить висновку, що у даному випадку задоволені позову необхідно було відмовити саме з підстав обрання позивачами способу захисту порушеного права, який хоч передбачений законом, але, враховуючи конкретні обставини та права нових власників учасників, є неправильним.

49. За вказаних обставин у їх сукупності позов у даній справі не підлягав задоволенню, виходячи із викладеного вище, тому судові рішення в цій частині підлягають зміні в мотивувальній частині.

50. Водночас в іншій частині судові рішення підлягають залишенню без змін.

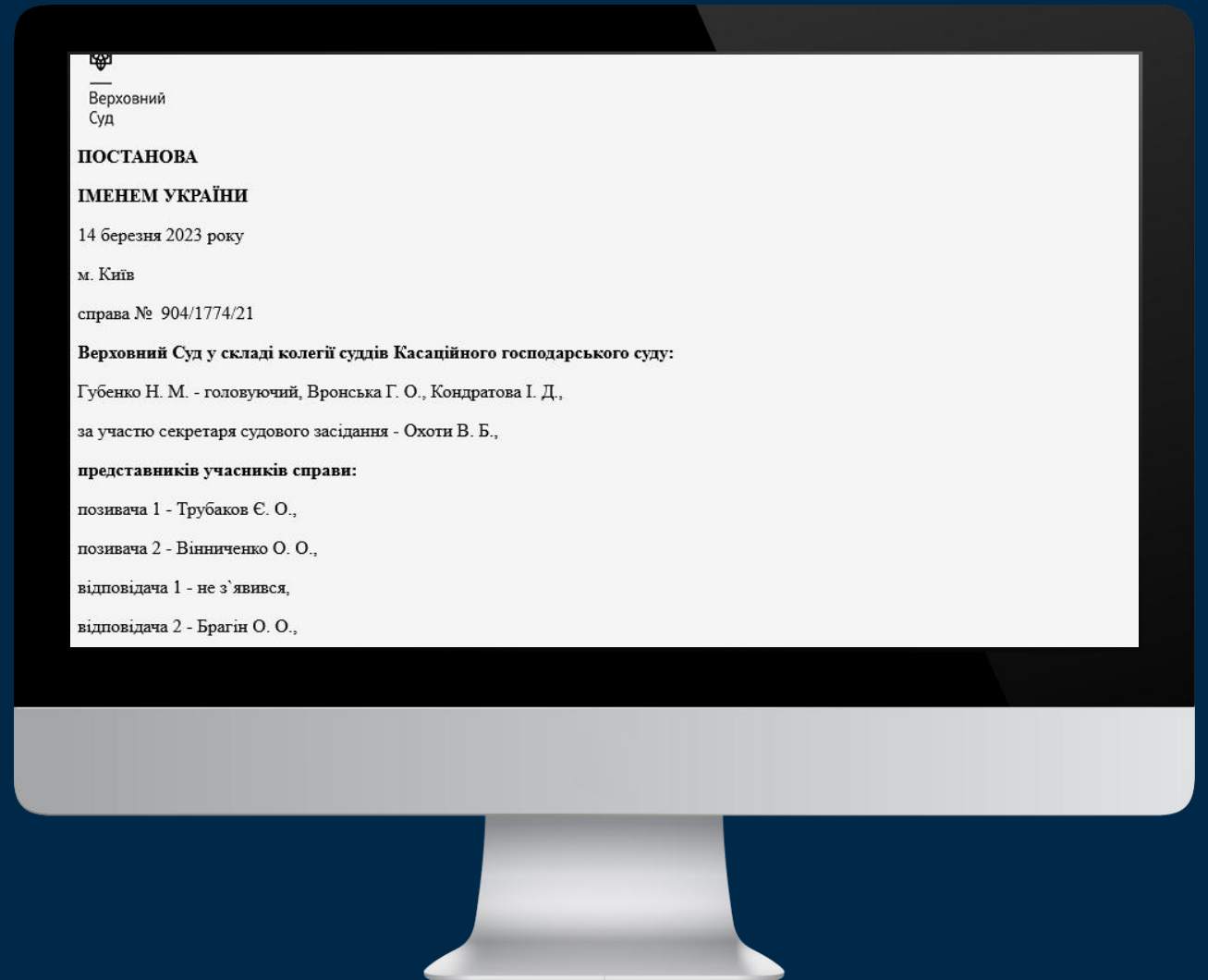
Верховний Суд

Верховний Суд визнав, що навіть якщо виконавець не повідомив інших учасників товариства про передачу частки, переведення прав покупця залишається можливим тільки до моменту, поки частка не перейшла до нового власника.

що має більшу юридичну силу – право учасника товариства на переважний викуп чи факт зміни власника частки?

№904/1774/21

чи поширюється переважне право учасників товариства на випадки продажу частки, що належить самому товариству?

№904/1774/21

Головний висновок Верховного Суду полягав у тому, що відчуження частки самим товариством має відбуватися із забезпеченням прав інших учасників.

Суд зазначив, що хоча законодавство прямо не встановлює обов'язку товариства повідомляти інших учасників про продаж частки, така практика суперечить суті корпоративного управління, оскільки фактично дозволяє уникати переважного права

№ 921/383/20

“ Добросовісність поведінки сторін

- ★ що відбувається, якщо учасник товариства відмовляється отримати повідомлення про продаж частки?
- ★ Чи може він потім заявляти про порушення свого переважного права?

№ 921/383/20

Чесність та добросовісність є основними принципами цивільного права. Відмова від отримання повідомлення не може бути використана як спосіб штучного створення підстав для переведення прав покупця.

Учасник товариства, який відмовляється від отримання поштової кореспонденції, діє недобросовісно, оскільки таким чином він позбавляє іншого учасника можливості законно продати частку.

Відповідальність за отримання повідомлення лежить на його адресаті. Якщо учасник товариства ухиляється від отримання кореспонденції, це не може тлумачитися як неналежне повідомлення.

№ 922/2182/21

чи можна вважати договір купівлі-продажу удаваним і як суд має кваліфікувати правочин за відсутності чіткої договірної бази?

Відповідачка наполягала на тому, що отримала частку не за договором купівлі-продажу, а в порядку дарування.

Вона наполягала, що договір купівлі-продажу як такий **не був укладений**, а тому переведення прав покупця є неможливим.

№ 922/2182/21

Відсутність письмового договору купівлі-продажу не свідчить про відсутність правочину. Укладення договору може підтверджуватися іншими документами – зокрема, актом приймання-передачі, який був нотаріально посвідчений.

Посилання відповідачки на помилку не є достатнім доказом удаваності правочину.

корпоративні права учасників не можуть бути обмежені маніпуляціями із формою договору

ПЕРЕВАЖНЕ право учасника ТОВ

Формування
стабільного підходу
до механізму
захисту
порушеного
переважного права

1

2

Обмеження
можливостей для
зловживань і
маніпуляцій із
правочинами

3

4

Розширення меж
застосування
переважного права

Баланс між
корпоративними
правами та іншими
правовими
інститутами

Верховний
Суд

Дякую за увагу!